

Організація сімейних вечорів у контексті співпраці педагогів і батьків

Людмила ШАВАЛДА,

вихователь вищої категорії, вихователь-методист

Сучасна школа – відкрита соціально-педагогічна система, що охоплює взаємодію педагогічного, учнівського і батьківського колективів як рівноправних партнерів, які прагнуть діалогу, спілкування, широкої соціальної співпраці. В умовах динамічних перетворень у суспільстві та в системі освіти взаємодія вчителя з сім'ями учнів набуває нового, особистісно орієнтованого, змісту. Саме на цих засадах реалізуються основні завдання педагогів загальноосвітнього закладу – співпраця з батьками і поглиблення позитивного спілкування з сім'ями, узгодження планів з організації спільних справ батьків і дітей. З історії шкільництва відомі різні форми взаємодії з сім'єю. Розглянемо, на наш погляд, найцікавішу і досить ефективну форму роботи з батьками – сімейні вечори.

Творчий колектив педагогів нашої школи протягом усіх років роботи намагався максимально зблизити сім'ю та школу на основі партнерства, співробітництва, спілкування, взаєморозуміння, взаємодопомоги. Сімейне виховання завжди було першоосновою розвитку дитини як особистості. Духовний вплив батьків на дитину забезпечується завдяки родинній злагоді, піклуванню, домашньому теплу. Видатний український педагог В.Сухомлинський вважав, що сім'я – це «джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи» [8, с. 76].

Зрозуміло, що вплив сім'ї на дитину сильніший, ніж вплив школи, вулиці, засобів масової інформації. Водночас варто зазначити, що сучасна сім'я не в змозі забезпечити сповна виховання життєздатної, активної, творчої особистості, яка легко пристосувалася б до нових соціально-економічних умов, засвоїла культурні, інтелектуальні, духовні цінності.

В ученнях багатьох давніх філософів стверджується, що духовному розвитку дитини передують розвиток внутрішнього світу батьків, їх відчуттів, ідеалів. А школа спрямовує дитину у світ наукових знань та культури. Протягом усього існування нашої школи ми прагнемо вдосконалювати форми взаємодії педагогів і батьків молодших школярів. Намагаємося осучаснити традиційні форми роботи з батьками, розширити й урізноманітнити їх на базі досягнень вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної науки.

Форми роботи педагогів із батьками – це способи організації спільної діяльності та спілкування, серед яких найцікавішою є сімейні вечори.

Сімейний вечір – це така форма виховної роботи, що охоплює різні види діяльності, колективне

єднання, в якому виражається загальний настрій і співпереживання учасників, адже гарний настрій – важлива запорука будь-якого сімейного вечора. Для того, щоб кожен почувався святково, вчитель має налаштуватися на святковий настрій та обов'язково підготувати до нього дітей. Тут доречними є міркування вчителя початкових класів О.І. Фролової, яка так характеризує дитяче свято: «Для маленької людини будь-яке свято чимось схоже на казку, що несподівано вийшла з книги та пішла поруч з нами. І діти дуже хочуть не пропустити цієї казки, встигнути потрапити в неї до того моменту, коли казка знову сховається за сторінками книги» [9, с. 4].

Без внутрішнього відчуття щастя жодне свято не відбудеться. Треба, щоб дорослі і діти брали спільну участь у підготовці сімейного вечора. Нехай всі побачать результати своєї праці. І якщо діти готують для дорослих святкову виставу, то їхні батьки беруть на себе відповідальність за виготовлення маскарадних костюмів, накривають святкові столи, готують дітям подарунки.

Дорослому життю батьків властиві нескінченний брак часу, побутова буденність, значна кількість нерозв'язаних проблем. А дитинство – це час радісного пізнання навколишнього світу, щасливий час зустрічей із чудесами, чарівними казками, відчуття любові рідних і близьких. Чому ж тоді дорослим не залишити, хоч на деякий час, свої серйозні справи і проблеми, не відкласти вирішення складних завдань і важливі зустрічі? Це необхідно зробити, щоб подарувати своїм дітям радість свята і самим хоча б ненадовго повернутися в далеке дитинство. На основі власного досвіду можемо стверджувати: шкільне свято – важлива частина життя дитини, радісна подія, що духовно збагачує, спонукає до творчості.

Під час підготовки до свята педагоги мають передусім орієнтуватися на інтереси дітей, для яких

готується це свято. Основний критерій добору матеріалу – видовищність, яскравість і доступність [4, с. 3]. Підготовка будь-якого сімейного вечора потребує допомоги батьків. Вони – головні глядачі й помічники, цінителі та судді на шкільному святі. Нам імponує визначення поняття «свято» видатного педагога, академіка І.П. Іванова: «Свято – своєрідний, повний несподіванок, сюрпризів, експромтів спектакль, який розгортається в різних – звичайних і незвичайних – умовах. Свято – це активні стосунки людей, їх творча участь в організації і проведенні свята, в усіх іграх, вигадках, забавах. Свято – це комплекс пізнавальних, спортивних, ігрових справ. А головне в кожному з них – це творчість, вигадка в оформленні і в самих справах» [1, с. 39].

Підготовка до сімейного вечора розпочинається завчасно, з обрання теми свята. Вечір є підсумком певної практичної діяльності, що збагачує знання дітей, дає можливість задовольнити різнобічні інтереси, а також взяти посильну участь у справах на користь колективу. Під час підготовки до сімейного вечора діти дізнаються багато цікавої і корисної інформації, отримують нові знання. Наприклад, під час підготовки до вечора, присвяченого історіям амазонок, діти дізналися багато цікавого з життя жінок-войовниць. Імена амазонок у сценарії взято з давньогрецьких міфів. Аеллу вбив Геракл у бою, Іполіта – цариця амазонок, Меланиппа – дочка Ареса, сестра Іполіти, Мирину називали «легконогою» через вміння управляти колісницею (у своїх працях її курган згадує Гомер), Фалестра – цариця амазонок, яка відвідала Олександра Великого, Протоя – сім разів перемагала викликаних нею на поєдинок супротивників. Міф про амазонку не лише увійшов в епічну поезію, а й став предметом грецького мистецтва. Найвідоміші грецькі художники стародавності, зокрема, скульптор Фідій Поліклет, живописці Мікон, Рубенс та інші зобразили амазонок у статуях, рельєфах і картинах. Зображення амазонок зустрічаються на давньогрецьких вазах, причому і з міфічними, і з реальними історичними персонажами. Відкриттям для дітей стало те, що на території України та в інших місцях, де мешкали амазонки, не так давно було знайдено поховання жінок, у яких покоїлися луки, стріли й дротики.

Під час підготовки сімейного вечора «У підводному царстві Нептуна» діти почули багато легенд і міфів про Русалок (Сирену, Дафну, Ундіну, Лорелею), самостійно знайшли відомості про кольорові моря (Чорне, Біле, Червоне, Жовте, Мармурове). Коли готували сімейний вечір «Чорний оксамит неба зорями розшитий», учні, крім того, що із задоволенням читали міфи про сузір'я Кассіопеї, Персея, Андромеди, дізналися ще про деякі факти з астрономії. Вони почули про найяскравіші зірки цих сузір'їв, про те, що зірки бувають холодними й гарячими, різного кольору (червоні, жовті, білі, блакитні, сріблясті). Зазначимо: багато відомостей учні 3–4-х класів знаходять самостійно або з допомогою батьків, готують розповідь та виступають з нею в

класі, набуваючи в такий спосіб навичок публічних виступів. Отже, сімейні вечори не лише впливають на розвиток емоційної сфери дитини, викликаючи сильні душевні переживання, радість, гордість, захоплення, а й розширюють її світогляд, формують переконання, розвивають інтерес до навколишнього життя.

Основними складовими сімейного вечора є: чіткий сюжет, тема, композиція, наявність костюмів, яскрава наочність, ігри, сюрпризи, видовищність. Дуже важливо, щоб дитина змогла виявити свої таланти, здібності, захоплення. У нашій школі є учні, які вміють грати на піаніно, гітарі, займаються вокалом, бальними та народними танцями. Тому варто обов'язково дати їм можливість виступити на сімейному вечорі. Однак не можна допускати того, щоб одні й ті самі діти постійно виступали в ролі головних учасників. Нехай кожен із дітей відчує свою значущість, отримає свою частку оплесків. Крім того, необхідно забезпечити кожній дитині емоційний комфорт, щоб їй було добре, весело, тепло і затишно.

Атмосфера сімейного вечора має бути яскравою, видовищною, незвичайною, ігровою. Діти прагнуть відчути радість, побути в оточенні веселих людей, поринути у фейєрверк спілкування, сюрпризів і ігор [5, с. 3].

Найбільш важким і важливим моментом у підготовці сімейних вечорів є написання сценарію. Дія, що відбувається в залі, має сподобатися всім гостям, а ними є батьки, бабусі і дідусі, брати і сестри. Тому слід враховувати інтереси різних поколінь. Для цього вихователь повинен чітко продумати кожен етап сімейного вечора. Всі номери, з якими виступають діти, мають бути пов'язані з обраною темою свята.

Деякі методичні джерела пропонують, приміром, таку структуру сімейного вечора:

- 1) вибір теми;
- 2) підготовка запрошень;
- 3) святкове оформлення залу;
- 4) добір музики, пісень, танців, віршів;
- 5) рекомендації з виготовлення костюмів;
- 6) добір ігор і конкурсів;
- 7) підготовка додаткових розваг;
- 8) підготовка меню;
- 9) подарунки та сюрпризи [7, с. 6].

Сімейні вечори у нашій школі проводять двічі на рік – перший – до Новорічних святкування, другий – до закінчення навчального року. Новий рік – найулюбленіше свято дорослих і дітей, очікування казкового дива, фейєрверків. У першому класі ми підготували і провели сімейний вечір «Чудо Святого Миколая» з метою залучення дітей до народних традицій, підвищення рівня етнокультури учнів і батьків. Останнім часом посилюється інтерес до національної культури, тож усе більшої популярності набувають народні та народознавчі свята. Вони дуже яскраві, колоритні, цікаві своєю самобутністю, в них найвиразніше представлено характер і духовний світ української нації, її фольклор, традиції, побут.

У другому класі до театрального фестивалю учні разом із викладачем готували виставу про Персея та Андромеду. І хоча тема не новорічна, але спектакль вирішили показати батькам на сімейному вечорі. Для цього потрібно було придумати, як пов'язати давньогрецький міф з Новим роком. Фантазія забезпечила появу дійових осіб у виставі: зірки Альферат, Алголь, Мирфак, Шедар – найяскравіші із сузір'їв Персея, Андромеди, Кассіопеї. У виставі також з'явилася сім'я, що складається з мами, тата та дитини. Дівчинка весь день проводить біля комп'ютера, і одного разу в ньому стався збій. Тоді вся сім'я переноситься у Давню Грецію на новорічний карнавал. Ролі його учасників отримали ті діти, в яких було мало слів, вони не виконували головних ролей в театральній виставі. Отже, жодний з учасників не залишився обділеним увагою і оплесками. А сімейний вечір «Чорний оксамит неба зорями розшитий» дуже сподобався і учасникам, і глядачам.

Складніше придумати тему сімейного вечора, присвяченого закінченню навчального року. Скажімо, якщо це перший клас, то можна провести свято «Прощання з першим класом», «Прощання з Букварем», у четвертому – вечір «Прощальний бал у початковій школі». А ось у другому і в третьому класах ми підготували і провели сімейні вечори «Козаки і амазонки», «У підводному царстві Нептуна». Зазначимо, що на вибір теми сімейного вечора впливає і склад класу. У нас у класі більше дівчаток, ніж хлопчиків. Одного разу на уроці міфології вони почули давньогрецький міф про гордих і прекрасних амазонок, про пояс Іпполіти і загорілися бажанням присвятити сімейний вечір цим войовничим дівчатам. У попередньому випуску в нашому класі було більше хлопчиків, тому і сімейний вечір називався «Козацькі забави».

Звичайно, підготувати сімейний вечір, щоб він був цікавим для всіх, відповідав означеним вимогам, одній людині дуже важко. Тому до підготовки залучають педагогів, котрі допомагають у організації вечора. Це вчителі музики, театру, хореографії, міфології, історії релігії, англійської мови та багато інших працівників школи, у яких з'являється можливість продемонструвати не лише свою роботу, а й роботу своїх колег.

Підготовка до будь-якого вечора розпочинається із виготовлення запрошення для гостей, які мають бути яскравими, красивими, незвичайними, з оригінальним текстом. Виготовляючи оголошення, діти можуть проявити свою винахідливість, однак без допомоги дорослих не обійтись. Її має надати учитель художньої праці. Пропонуємо зразок запрошення:

Шановні батьки!

Запрошуємо в гості всіх.

На Вас чекають танці, пісні, сміх.

Приходьте з друзями, будь ласка,

Вам про Лускунчика покажемо ми казку.

Адже у казки ювілей!

Тому збираємо гостей.

Значну увагу варто приділити святковому оформленню зали. На новорічному святі панують ялинка, серпантин, великі сніжинки, гірлянди, веселі аплікації-маски. Під час оформлення зали треба виділити головний елемент – яскраве панно, композицію, плакат, що відображають тему вечора [2, с. 10]. На святі козаків і амазонок центральне панно було прикрашене зображеннями двох дівчат-амазонок і трьох відомих мультиплікаційних козаків. А на вечорі, присвяченому міфам Давньої Греції, панно перетворилося на зоряне небо, на якому сяяли сузір'я Андромеди, Персея, Кассіопеї. Це дає змогу яскравіше сприйняти тему, створює певний святковий настрій. Діти – великі фантазери, тому треба дати їм можливість прикрасити залу разом із дорослими, і ви не пошкодуєте. У оформленні вам допоможуть і технічні працівники, і вчитель художньої праці.

Важливу роль відіграє музика, що звучатиме на вашому сімейному вечорі. Вона заспокоює або збуджує, веселить або змушує сумувати, «володіє» душею людини, якщо та здатна її слухати. Важливо, щоб музика була співзвучна тематиці заходу, звучала вчасно, без гуркотіння, була близька тій аудиторії, для якої проводиться сімейний вечір. Нехай прозвучить на вечорі і класична, і сучасна музика у виконанні ваших учнів. Необхідно також зупинитися і на доборі пісенного репертуару. Важливо, щоб до програми вечора увійшли пісні, які діти вивчають на уроках, і ті, які ви спеціально дібрали до цього заходу. Неоціненну допомогу в цьому надасть учитель музики. А який сімейний вечір може обійтись без танців?! Адже танець – один із найдавніших видів мистецтва, це завжди красиво, граціозно, чарівно. До його постановки треба залучити вчителя хореографії, який поставить для програми 2–3 танці. Це можуть бути і індивідуальні, сольні виступи окремих учнів, загальні танці, які виконують усі школярі.

Діти молодшого шкільного віку дуже люблять зовнішні атрибути. Тому вони з нетерпінням чекають, коли зможуть вбратися в карнавальні костюми. Створення карнавального костюма для дитини – дуже важливе питання. Як зробити костюм красивим, яскравим, незвичайним? Дітям подобаються історичні маскарадні костюми, костюми казкових героїв. Чому вони їх приваблюють? Тому, що раніше люди одягалися більш вишукано – повсякденні сукні Принців і Принцес для нас є справжніми карнавальними туалетами, в яких кожен може відчути себе Королем або Королевою свята. Друга причина – люди люблять грати, і кожен прагне хоч на мить відчути себе сильною історичною особою. А будь-яка дівчинка мріє скинути вбрання Попелюшки, одягти бальну сукню, приміряти кришталеві черевички і вирушити на бал. Аби кожна дитина змогла відчути себе кимось іншим хоча б раз на рік, для цього і потрібні карнавали з барвистими костюмами, свята з маскарадним оздобленням, і неважливо, хто ви – Царівна-Несміяна, Русалочка чи Амазонка. Чарівне перетворення на

декілька годин забезпечить позитивний заряд на цілий рік! Наші батьки до кожного сімейного вечора готують для своїх дітей чудові костюми. Часто звертаються за консультацією чи роз'ясненням: який необхідно придбати костюм, якій історичній епосі він має відповідати.

Наголосимо ще на одному важливому моменті проведення сімейного вечора – організації веселих ігор і витівок, конкурсів і вікторин. Ігри допоможуть привнести в атмосферу сімейного вечора саме те спілкування і веселощі, яких у звичайні дні діти позбавлені. Під час складання сценарію необхідно передбачити цікаві для різних вікових категорій ігри, пов'язані з темою вечора, щоб рухливі ігри чергувалися з інтелектуальними, гучні з тихими. Крім того, після кожного конкурсу учасників треба заохочувати призами. І не тільки переможців. Призами можуть бути різні дрібні недорогі предмети: олівці, ручки, гумки, блокнотики, цукерки. Батьки мають потурбуватися і про інші розваги для своїх дітей, запросивши на сімейний вечір аніматорів, клоунів, артистів.

Згадаймо і про такий момент сімейного вечора як святковий стіл, який сервірують дорослі разом з дітьми. Батьки заздалегідь обговорюють меню для сімейного вечора. За великим святковим столом збирається вся дружна сім'я. Частування можуть бути як традиційними, так і незвичайними, пов'язаними з темою вечора. Меню для свята «Ніч перед різдвом» має складатися тільки зі страв української національної кухні, а на сімейний вечір «У підводному царстві Нептуна» можна підготувати страви з морепродуктів. У сценарії про «Лускунчика» багатьма дійовими особами були ляльки, і тому батьки замовили святковий торт у вигляді великої красивої ляльки.

Завершення свята має бути не менш яскравим і привабливим, як і початок. Хорова пісня, загальний танець, знімок на пам'ять, вручення прізів та подарунків учасникам і гостям, святкова лотерея – все це зробить свято незабутньою подією. Кожна дитина наприкінці свята має отримати подарунок, адже він нагадуватиме про подію. І якщо сімейний вечір закінчився, а його ще довго обговорюють, це означає – свято вдалося.

Література

1. *Воспитание*. Второй класс: Пособие для учителей начальных классов, воспитателей групп продлённого дня / Под. ред. М.П. Осиповой. – Мн., 2003. – 416 с.
2. *Георгиевский В.А.* Проведение праздников в начальных классах / В.А. Георгиевский, Л.И. Шитикова. – М.: Просвещение, 1983. – 160 с.
3. *Календарні та народознавчі свята*. Початкова школа / Упоряд. О.В. Гноінська. – Х.: Ранок-НТ, 2005. – 176 с.
4. *Методика* подготовки и проведения коллективного творческого дела «Праздники в школе» / Под ред. А.А. Кияновского. – Херсон: ЧП Эльф, 2010. – 186 с.
5. *Мирошниченко И.В.* Детские праздники / И.В. Мирошниченко. – Ростов н/Д: Феникс, Харьков: Фолио. – 2006. – 352 с.

6. *Робота з батьками* молодших школярів / упоряд.: Т.Бишова. – К.: Шк. світ, 2008. – 128с.
7. *Самые интересные сценарии* для семейных и корпоративных праздников / Автор-составитель О.В. Сологубова. – М.: Эксмо, 2008. – 224 с.
8. *Сухомлинський В.О.* Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський – К.: Рад. шк. – 1978. – 263с.
9. *Фролова О.І.* Сценарії свят у початковій школі / О.І. Фролова. – Х.: Торсінг плюс, 2006. – 256 с.

Анотації

Людмила ШАВАЛДА

Організація сімейних вечорів у контексті співпраці педагогів і батьків

У статті узагальнюється практичний досвід роботи педагогічного колективу Школи гуманітарної праці м. Херсона з батьками учнів. Зокрема, йдеться про нетрадиційну форму роботи з батьками – сімейні вечори. Проаналізовано складові сімейного свята та його структуру. Надано практичні поради педагогам та батькам, як допомогти дитині розкрити свої індивідуальні можливості, здібності та сформувати творчу особистість, як оволодіти технологією проведення сімейних свят.

Ключові слова: сімейний вечір, співпраця, карнавальний костюм, подарунки, видовищність.

Людмила ШАВАЛДА

Организация семейных вечеров в контексте сотрудничества педагогов и родителей

В статье обобщается практический опыт работы педагогического коллектива Школы гуманитарного труда г. Херсона с родителями учеников. В частности, речь идёт о нетрадиционной форме работы с родителями – семейном вечере. Анализируются составляющие семейного праздника и его структура. Предоставляются практические советы педагогам и родителям, как помочь ребёнку раскрыть свои индивидуальные возможности, способности и сформировать творческую личность, как овладеть технологией проведения семейных праздников.

Ключевые слова: семейный вечер, сотрудничество, карнавальный костюм, подарки, зрелищность.

Ludmyla SHAVALDA

Organization of family evenings in the context of cooperation teachers with parents

In the article the practical experience of pedagogical work of SGT teachers, town Kherson with pupils' parents is summarized. In the center of attention is not traditional form of work with parents a family evening. The main parts of this celebration and its structure are analyzed in the article. Practical tips to parents and teachers are given here. Among them are: how to help children to open their individual talents, abilities and how to bring up a creative personality and to learn the technology of conducting any family celebration.

Keywords: a family evening, cooperation, carnival costume, presents, being spectacular.